

Hattyár István¹

A Defender-Europe 21 gyakorlat és a kapcsolt nemzeti kiképzési rendezvények tapasztalatai a koronavírussal terhelt időszakból

The Experiences of the Defender-Europe 21 and the Linked National Exercises from the Period Threatened by the Coronavirus

Jelen tanulmányban a szerző összefüggéseiben mutatja be a Defender-Europe 21 nagy láthatóságú gyakorlat és a kapcsolt nemzeti kiképzési rendezvények tervezésével és levezetésével kapcsolatos tapasztalatokat. Teszi ezt azzal a szándékkal, hogy a megszerzett tapasztalatok hatékonyan hozzájáruljanak egy jövőbeni, hasonló, több haderőnem összehangolt tevékenységét igénylő összetett gyakorlat megtervezéséhez és levezetéséhez.

A téma kifejtése két fő részt ölel fel. Az írás első részében az amerikai fél által követett gyakorlattervezési folyamatba kaphatunk átfogó betekintést. Majd ezt követve a szerző szemlélteti a nemzetközi részvétellel járó, kapcsolt hazai gyakorlatok tervezési folyamatát. A tanulmány második felében a gyakorlat végrehajtása során megszerzett tapasztalatokra és a végrehajtás irányítását ellátó ideiglenesen felállított vezetési elem működésére vonatkozóan kapunk áttekintést.

Kulcsszavak: gyakorlat, gyakorlattervezés, kiképzés, nemzetközi

In the present study, the author introduces the gained experiences of the Defender-Europe 21 high-visibility military exercise and the linked national exercises in their complexity, from planning and command and control point of view. Thereby, the gained experiences might effectively contribute to the planning of any complex military exercise requiring synchronised activity in the future. The exposition of the theme will focus on two parts. In the first part the author will introduce the

¹ Alezredes, MHP Kiképzési Csoportfőnökség, Gyakorlattervező Főnökség, e-mail: hattyi@freemail.hu

U.S. Army as well as the national exercise planning processes and the related key findings. In the second part of the study, the gained experiences of the execution of the exercises will be presented including the introduction of the temporarily established national command and control element.

Keywords: exercise, exercise planning process, training

1. Bevezetés

A Defender-Europe (DE) nagy láthatóságú gyakorlatsorozatot évente rendez meg az Egyesült Államok Európában és Afrikában Állomásozó Szárazföldi Haderő Parancsnokság (*U.S. Army Europe and Africa, USAREUR-AF*). Az elmúlt évek gyakorlatát követve páros években az északi régióban rendezik meg, kiemelten Lengyelországra, Litvániára, Lettországra és Észtországra összpontosítva, míg a páratlan években a fő erőkiejtés a déli irányra tevődik át, elsősorban a Nyugat-Balkánra és a Fekete-tenger térségére, érintve többek között Magyarország területét is.

A többnemzeti részvétellel levezetett összhaderőnemi kiképzési rendezvény kiemelt célja a készenlét és az interoperabilitás további építése az amerikai, a részt vevő NATO-tagországok, valamint a partnerországok között. A gyakorlat védelmi jellegű műveletek begyakorlására és végrehajtására koncentrál, mindenkor szem előtt tartva a forgatókönyvben kidolgozott válságokra való reagálás lehetőségét.

A gyakorlaton részt vevő nemzetek a Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) keretében biztosították a beérkező nemzetközi erők részére a szabad mozgást (*freedom of movement, FoM*), valamint az erők műveleti átcsoportosításának, befogadásának (*reception*), állomásoztatásának és logisztikai kiszolgálásának (*staging*) és műveleti területen belüli áttelepülésének (*onward movement*) a végrehajtását (RSOM) és az azt támogató tevékenységeket.

A kiképzési rendezvény méretét és összetettségét jellemezve néhány tény a számok tükrében: hozzávetőlegesen 28 ezer katona vett részt rajta 26 nemzetből annak érdekében, hogy több mint 12 ország 30 kiképzési bázisán közel egy időben hajtsanak végre kiképzési feladatokat.² Ki kell emelni azt a tényt, hogy a levezetést jelentősen nehezítette a Covid-19-világjárvány terjedésének megelőzésével kapcsolatos rendszabályok maradéktalan betartása, amire a felkészülés a tervezés időszakának egyik legkomplexebb kihívását jelentette.

A gyakorlatnak nagy jelentősége volt a Magyar Honvédség Parancsnoksága (MHP) és az alárendelt katonai szervezetek felkészítési és kiképzési rendezvényeinek rendszerében, hiszen lehetőséget biztosított többek között a BNT-vel kapcsolatos tevékenységek ellátása mellett, a többnemzeti környezetben végrehajtott magas intenzitású műveletekkel kapcsolatos feladatok begyakorlására is.

A tanulmányban részletesen kívánom bemutatni többek között a USAREUR-AF által követett gyakorlattervezési folyamat mellett a hazai tervezési folyamatot, valamint azokat az azonosított tapasztalatokat, amelyek jó alapot szolgáltatnak a jövőben levezetendő, több haderőnem koordinált tevékenységét igénylő, nemzetközi vagy nemzeti gyakorlatok eredményes tervezéséhez és levezetéséhez.

² DEFENDER-Europe 21 Fact Sheet (é. n.).

2. A tervezési időszak

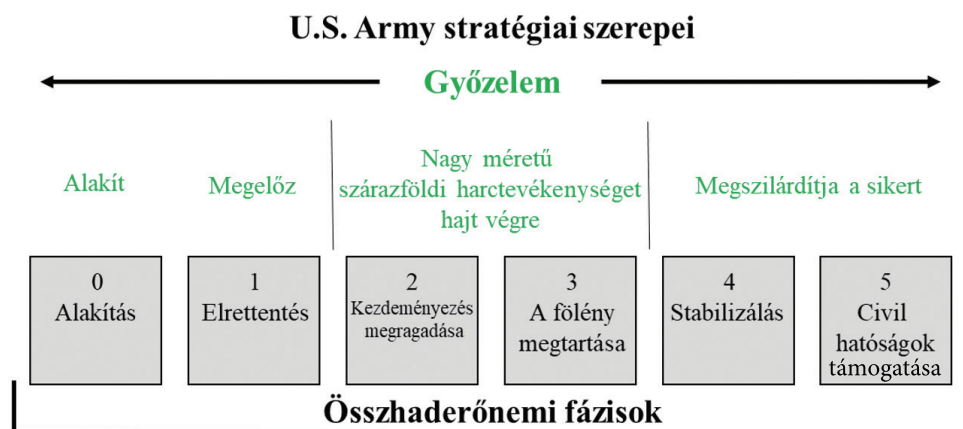
A gyakorlat tervezési időszakának bemutatása során két részre kívánom bontani a tevékenységet. Az első részben a USAREUR-AF haderőnemi komponensparancsnokság kiemelt tervezési aktusainak lépéseit és a fő tapasztalatait kívánom bemutatni magyar szempontból, majd a második részben ahhoz csatlakozóan a hazai kapcsolt nemzeti gyakorlatok rendszerét és azok tervezését fogom szemléltetni.

2.1. A USAREUR-AF gyakorlattervezési folyamata

Ahhoz, hogy az amerikai fél gyakorlattervezési tevékenységét bemutassam, elengedhetetlen kitekintenünk a katonai műveleteik végrehajtásának kiemelt fázisaira. Tényként kell kezelni azt a megállapítást, hogy az amerikai fél többek között a „Gyakorolj, ahogy harcolsz”,³ azaz a valós harchelyzetet megközelítő kiképzési környezet megteremtésének alapelvét követi.

Ez a megállapítás többek között azt jelenti, hogy a szárazföldi haderőnem szerepét az összhaderőnemi műveletek fázisaiban mindenkor figyelembe veszik, és a gyakorlatok tervezése során a doktrinális fázisokra⁴ építik fel a scenáriót és az arra kidolgozott műveleti tervet. Az 1. ábra részletesen szemlélteti az összhaderőnemi műveletek fázisait.

Ezen túlmenően a valóságot megközelítő ellenerő⁵ (OPFOR) alkalmazásával fokozzák a gyakorlat realitását.

1. ábra: A U.S. Army stratégiai szerepe és az összhaderőnemi fázisok közötti összefüggés

Forrás: a szerző szerkesztése

³ Department of the US Army: *FM 7-0 Training*. Washington, DC, Headquarters, Department of the US Army, (2021. június). 1-1, 1-2, „Train as you fight”.

⁴ Department of the US Army: *FM 3-0 Operations*. Washington, DC, Headquarters, Department of the US Army, (2017. október.). 1–14.

⁵ *Opposing Force*, a tanulmány későbbi részében mutatom be az OPFOR erők jelentőségét és az alkalmazásuk tapasztalatait.

A gyakorlat tervezésénél az amerikai fél a saját kiképzési rendszerét követte, ezért elengedhetetlen részleteiben szemléltetni a kiképzés alapelveinek rendszerét, amelyek iránymutatást adnak minden szintű parancsnoknak és vezetőnek.

Közös jellemzőjük, hogy ezek az alapelvek kiegészítik egymást, feladatot (*task*) és célt (*purpose*) biztosítva a szárazföldi haderőnem kiképzése minden vonatkozásában.

A kiképzés alapelvei:⁶

- a parancsnokok az elsődleges kiképzők;
- az altisztek hajtják végre az egyéni kiképzést, a kezelőszemélyzetek kiképzését és a kisalegységek összekovácsolását, mindezek mellett javaslatot fogalmaznak meg a parancsnok részére a kiképzés tekintetében;
- a kiképzés során többlépcsős, a fokozatosság elvét követő eljárásrendeket alkalmaznak, a rendelkezésre álló idő maximális kihasználása és az erőforrások hatékony felhasználása érdekében;
- a kötelékkiképzés általában összefegyvernemi keretek között történik;
- a doktrínák követelményeivel összhangban történik a kiképzés;
- a kiképzést a valóságot legjobban megközelítő környezetben kell végrehajtani;
- a kiképzés során elért eredményeket szinten kell tartani;
- folyamatosan fenn kell tartani a katonák harcképességét, a haditechnikai eszközök hadrafoghatóságát;
- az előljáró parancsnoknak törekednie kell a kiképzési rendezvények elsődlegességére, valamint a kiképzési tervek végrehajtásához szükséges feltételek biztosítására.

A Defender-Europe 21 (DE21) tervezése érdekében egyebek mellett három kiemelt tervezői rendezvényt vezetett le a USAREUR-AF kijelölt gyakorlattervező állománya a részt vevő nemzetek bevonásával, úgymint Indító Tervező Konferencia (*Initial Planning Conference, IPC*), Közbülső Tervező Konferencia (*Mid-Planning Conference, MPC*)⁷ és végül Záró Koordinációs Konferencia (*Final Coordination Conference, FCC*).

Természetesen a fenti rendezvények mellett még számos koordinációs megbeszélés, tervezőcsoport-ülés, koncepciópontosító és begyakorlást szolgáló rendezvény biztosította a megfelelő információáramlást.

A továbbiakban az egyes konferenciák legfontosabb célkitűzéseit, azok megvalósulását és a fő tapasztalatait tekintem át.

Az IPC érdekessége, hogy 2020 első negyedében Budapesten rendezték meg jelenléti formában, a Covid-rendszabályok maximális figyelembevételével.

Egy ilyen volumenű nemzetközi konferencia megrendezése (több mint 300 fő részvétele) körültekintő tervezést és koordinációt igényelt. Fontos megjegyezni, hogy a rendezvény végén a résztvevők meglegedésüket kifejezve távoztak.

Az IPC fő célkitűzései:

- a végrehajtás érdekében létrehozott csoportosítások pontosítása;
- a gyakorlat szinkronizációs tervének a kidolgozása (például erők telepítése, előre telepített készletek igénybevétele, erők visszatelepítése stb.);

⁶ Department of the US Army (2021): i. m. 1-1, 1-2.

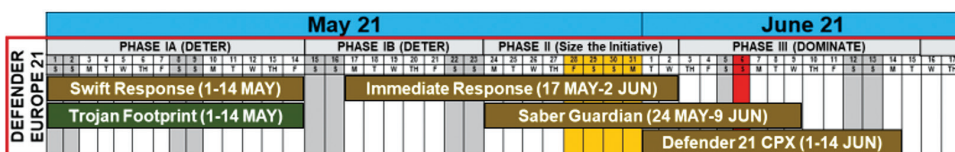
⁷ Joint Staff: *Joint Training Manual for the Armed Forces of the United States*. Washington, DC, CJCSM 3500.03E (2015. április 20.). H-A-2.

- a műveleti elgondolás pontosítása a műveleti fázisok alapján, a kiemelt tevékenységekre összpontosítva;
- a kiképzendő állomány (végrehajtó állomány) hozzárendelése a kiképzési objektumokhoz (gyakorlóterekhez) fázisonként;
- a logisztikai, egészségügyi koncepciók kidolgozása, pontosítása;
- az összeköttetés rendszerének tervezése.

A gyakorlat fő elgondolása arra épült, hogy a DE21 biztosította az átfogó keretet és fogta össze a műveleti fázisokra (egyben a gyakorlat fázisaira) épülő részgyakorlatokat.

A DE21 gyakorlatsorozat elgondolása, amely magában foglalta a kapcsolt kollektív kiképzési rendezvényeket, a már korábban bemutatott műveleti fázisok közül az alábbiakra fektette a fő hangsúlyt:

- IA–IB. fázisok: *deter* (elrettetés), *swift response* (SWRE), *immediate response* (IMRE) gyakorlatok;
- II. fázis: *size the initiative* (kezdeményezés megragadása), *saber guardian* (SAGU) gyakorlat;
- III. fázis: *dominate* (a fölény megtartása), Defender 21 gyakorlat.

2. ábra: A DE21 gyakorlat műveleti és végrehajtási fázisai

Forrás: a szerző szerkesztése

Ahogy a 2. ábrából kitűnik, a gyakorlat valós tevékenységgel járó (*live exercise*, LIVEX)⁸ fázisok mellett parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat módszerével levezetett fázis is tartalmazott (*command post exercise*, CPX).⁹ A fenti ábrán továbbá jól látszik, hogy az egyes fázisok között átfedés található, biztosítva ezzel a műveleti fázisok közti folyamatos végrehajtást és a tervezett műveleti hatások kiváltását, valamint a rugalmasságot.

Az IPC végén már látták a tervezők, hogy a Covid-világjárvány gyors terjedése negatívan fogja befolyásolni a tervezés hátralévő rendezvényeit. Ennek okán hamarosan át kellett térni a videóértekezletre, vagy hibrid módon levezett konferenciákra (videókonferencia és minimális személyes részvétel a tervezési aktuson), amelyek az állomány egészségének megóvását szolgálták.

A tervező állomány az IPC-vel kapcsolatban megfogalmazott célokat maximálisan teljesítette, a konferencia elérte célját. A USAREUR-AF gyakorlattervezői a szükséges egyeztetéseket, pontosításokat a részt vevő nemzetek bevonásával elvégezték.

⁸ Magyar Honvédség: Ált-224/197 A Magyar Honvédség gyakorlattervezési kézikönyve. A Magyar Honvédség Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság kiadványa, 2017. B-17.

⁹ Magyar Honvédség (2017): i. m. V-8.

A Magyar Honvédség (MH) részéről a tervezett részvételt a SAGU 21 és DE21 CPX gyakorlatokon pontosították. A Magyarország területére átcsoportosításra tervezett USA-alegységek erőit, településük körzeteit és a logisztikai igényeiket áttekintették. A gyakorlatok további tervezéséhez szükséges alapadatok, igények rendelkezésre álltak.

A Közbülső Tervező Konferenciát a pandémiás helyzetre való tekintettel virtuális formában rendezték meg 2020 júliusában. A konferencia részét képezte a Főbb Szcenáriós Események Listája (*Master Scenario Events List*, MSEL)¹⁰ összeállítása első változatban, amely meghatározó jelentőségű volt a komplex gyakorlatok vonatkozásában.

Az MSEL időrendi sorrendben sorolja fel azokat a szcenárióhoz kapcsolódó tevékenységeket, amelyekre a gyakorló állománynak az elvárásoknak megfelelően kell tevékenykednie, és a gyakorlat levezetésének alapjául szolgál.

Mindenképpen lényeges bemutatni azt a vezetési-irányítási rendszert, amely keretként szolgált a gyakorlat műveleti levezetésével kapcsolatban. A USAREUR-AF bázisán alakították meg az Összhaderőnem Szárazföldi Komponens Parancsnokságát (*Joint Force Land Component Command*, JFLCC), amely egyebek mellett a művelettervezéssel és műveletvezetéssel kapcsolatos feladatokat is ellátta. A műveleti parancsok kidolgozása 2020 őszén vette kezdetét, ahol már az MHP érintett szervezeti egységei is képviselték magukat.

Ebben az időszakban sok fejtörést okozott a magyar művelettervezőknek az a körülmény, hogy az amerikai tervezőkkel megértessék az ideiglenes jelleggel felállításra tervezett Helyi (Nemzeti) Műveletirányító Elem (*Local Operations Control*, LOPSCON) mint magyar vezetési elem funkcionális feladatrendszerét és a vezetési rendszerben betöltött szerepét. A LOPSCON jelentőségére és a működésével kapcsolatos tapasztalatokra a végrehajtás részben részletesen ki fogok térni.

Mivel az amerikai fél összhaderőnemi képességeket felsorakoztató gyakorlatot tervezett levezetni, a tervezési rendezvények körébe tartozott a szintén 2020 őszén megtartott Légi Tervezési Konferencia (*Air Planning Conference*, APC).

A tervezés folyamatában ezt követte az FCC, amely során egyebek mellett véglegesítették a DE21 gyakorlat levezetésének koncepcióját, a részt vevő erők összetételét, a szcenárió, a kiképzési támogatás elgondolását (például OPFOR alkalmazása), az elérni kívánt stratégiai hatások körét, a komplett logisztikai és személyügyi támogatás koncepcióját, az egészségügyi támogatás, a vezetés-irányítási koncepció, illetve a légi támogatás elgondolását.

Így papírra vetve ezek a feladatok egyszerűnek tűnnek, de ahogy a fentiekből is kitűnik, az MHP részéről olyan felkészült törzstiszteket kellett delegálni és természetesen felkészíteni, akik megfelelő hatékonysággal, a szakmai érvek felsorakoztatásával voltak képesek a nemzeti gyakorlattervezés érdekeinek képviselésére.

A megszerzett tapasztalatok körét gyarapította az a tény, hogy az FCC-t virtuális formában vezették le, de azt gondolom, hogy a konferencia előkészítésében és levezetésében érintett állomány ekkorra már óriási tapasztalatot szerzett nemzetközi környezetben az ilyen jellegű megoldásokban.

¹⁰ Joint Staff: *Joint Training Manual for the Armed Forces of the United States*. Washington, DC, CJCSM 3500.03E (2015. április 20.). D-8.

Véleményem szerint ezt a feladatot az MH tervezői legjobb tudásuk szerint teljesítették, és a tervezési fázis e részére birtokolták mindazon információmennyiséget, amely jó alapot szolgáltatott a kapcsolt nemzeti gyakorlatok tervezéséhez. Ez a tervezés a DE21 kidolgozó munkájával párhuzamosan valósult meg.

2.2. A Magyar Honvédség gyakorlattervezési folyamata

A hazai gyakorlatok tervezésének koordinált végrehajtása érdekében kiadták a „607/2020 Magyar Honvédség Parancsnok (MH PK) parancsa a Defender-Europe 21 gyakorlatsorozathoz kapcsolt magyar nemzeti gyakorlatok tervezésére” nevű dokumentumot.

Egyebek mellett ebben a parancsban határozták meg, hogy a gyakorlatsorozat Magyarországon tervezett tevékenységének vezetését és koordinálását az MHP bázisán és szervezeti egységei részvételével a DE21 gyakorlatsorozat időszakában, egy integrált műveletvezetési elemmel, valamint gyakorlatvezető és irányító csoporttal megalakított nemzeti műveletirányító elem, nevezetesen a LOPSCON hajtja végre.

A műveletvezetés vonatkozásában a LOPSCON-t alapvetően hadosztályszintű vezetési funkciók végrehajtására ideiglenesen alakították ki a harc megvívásának hat funkcionális területei – (*warfighting function*¹¹) ellátása érdekében.

A harc funkcionális területei:

- vezetés és irányítás;
- mozgás és manőver;
- felderítés;
- tűztámogatás
- fenntartás;
- erők megóvása.

A parancs továbbá kitért arra, hogy a gyakorlat során a LOPSCON műveleti alárendeltségébe tartozó műveleti dandár törzs megalakítása az MH 5. Bocskai István Lövészdandár (MH 5. LDD) bázisán történt meg, amely a DE21 II. fázisában, a SAGU 21 gyakorlat ideje alatt vezette az alárendeltségében lévő és modulelemeivel kiegészített összefegyvernemi zászlóaljharccsoportot, amely a nemzetközi alegységek integrációját követően, 2021. május 24. és június 9. között, az MH Központi Gyakorló- és Lőter területén begyakorolta a harc fajtáit mint védelmi és támadó harc a hagyományos, magas intenzitású katonai műveletek során, a hadosztály első lépcsőjében.

A parancsban rögzítették továbbá a DE21 kapcsolt nemzeti gyakorlatok rendszerét az alábbiak szerint:

- Brave Warrior 2021 (BRWA21) szárazföldi harcászati gyakorlat;
- Blue Sky 2021 (BLSK21) légi műveleti gyakorlat;
- Black Swan 2021 (BLSW21) különleges műveleti gyakorlat;

¹¹ Department of the Army: *ADP 3-0, Operations*. Army Doctrine Publication, Washington, DC, Headquarters Department of the Army, (2019. július 31.). 5-2.

- Soft Caps 2021 (SOCA21) nemzetközi nem kinetikus harcászati gyakorlat és CIMIC, PSYOPS valós biztosítás;
- DE21 BNT feladatainak vezetése és végrehajtása;
- Safety Fuel 2021 (SAFU21) Német–Magyar Tábori Hajtóanyag Raktár képességfejlesztés;
- Safety Transport 2021 (SATR21) Német–Magyar Közepes Szállító Század képességfejlesztés;
- Precise Reception 2021 (a továbbiakban: PRRE21) a NATO Erőket Integráló Elem (NATO Force Integration Unit HUN (a továbbiakban: NFIU HUN) minősítő gyakorlata.

A PRRE21 minősítő gyakorlattal kapcsolatban kell megjegyezni azt a tényt, hogy a szcenárió tekintetében nem követte a DE21 műveleti kereteit, azonban a LOPSCON gyakorlatvezető állománya irányította annak levezetését, amit kiváló eredménnyel hajtott végre az érintett állomány.

A fenti, kapcsolt nemzeti gyakorlatok tervezése érdekében Központi Tervező Csoportot (KTCS) állítottak fel, az MHP Kiképzési Csoportfőnökség Gyakorlattervező főnökség főnök vezetésével és az MHP szervezeti egységek, valamint az MHP alárendelt katonai szervezetek részvételével. Pozitív tapasztalatként jelentkezett az a körülmény, hogy a tervezők jelentős része megegyezett a DE21 tervezésében részt vevő állománnyal, és a kidolgozás folyamatában csak minimális fluktuáció jellemezte az összetételét.

A tervezés összehangolt végrehajtása és az információáramlás folyamatosága érdekében felállítottak egy központi portált, amely megfelelő szinten támogatta a tervezőket.

Röviden áttekintve az alábbi tervezési aktusokat tartották meg:

2021. január hónapban a DE21 gyakorlatsorozathoz kapcsolt magyar nemzeti gyakorlatok összevont Indító Tervezői Konferenciáját (ITK) és Fő Tervező Konferenciáját (FTK) rendezték meg, amelyet a Covid-19-járványhelyzetből adódóan hibrid módon, a nemzetközi résztvevők virtuális részvételével vezettek le.

Kiemelt tapasztalat, hogy a két tervezési rendezvény (ITK, FTK) összehívására lehetőség nyílik, ahogy azt a gyakorlat is bizonyította, azonban követelmény, hogy a gyakorlat tervezéséhez kapcsolódó tervezési okmányok, mint a Gyakorlat Alapadatai és a Gyakorlat Terve (*Exercise Specification, Exercise Plan*)¹² kidolgozottsága úgy tartalmában, mint minőségében biztosítsa a szükséges információkat a tervezésben érintett alárendelt részére.

A kapcsolt nemzeti gyakorlatok tervezése mellett, 2021. március hónapban, a műveleti tervezés vonatkozásában tartották meg a hadosztályszintű harcparancs kidolgozó konferenciáját, amelyet a műveleti dandár harcparancsának kidolgozó konferenciája követett. A korábbi és már bejáratott gyakorlatot követve a nemzetközi résztvevők videokonferencián keresztül csatlakoztak a rendezvényhez. A nemzeti gyakorlatok műveleti tervezéséhez alapot szolgáltató szcenáriókat sikerült oly mértékben kidolgozni,

¹² Magyar Honvédség (2017): i. m. A-2.

hogyan az megfelelő mélységben támogatta az alárendelt katonai szervezetek tervező tevékenységét, és összhangban volt a JFLCC által alkalmazott forgatókönyvvel.

A nemzeti gyakorlatok tervezési folyamata a ZKK megtartásával fejeződött be a gyakorlatokon részt vevő amerikai, cseh, horvát, lengyel, német és szlovák felek részvételével.

A ZKK során véglegesített témakörök:

- a résztvevők körének és harcértékének (személyi, technikai) pontosítása;
- a kiképzési feladatok és célkitűzések;
- a kiképzési létesítmények, bázisok igénybevétele;
- a gyakorlat vezetés-irányítási rendszere;
- a támogatási rendszer;
- az összeköttetési rendszer;
- az egészségügyi rendszer véglegesítése, kiemelt figyelmet fordítva az előírt, a gyakorlatra vonatkozó Covid-rendszabályok ismertetésére;
- a Technikai Megállapodások;
- a médiaterv.

A fenti fejezet jól szemlélteti azt a tervezési körülményt, hogy az érintett állománynak közel egy időben kellett végrehajtani a DE21 gyakorlat és a kapcsolt nemzeti gyakorlatok tervezését, összehangolását egy Covid-világjárvány által terhelt időszakban.

A gyakorlatot tervező állomány megszakítási dátumot (*abort date*) illesztett be a tervezési időrendbe, ami azt a célt szolgálta volna, hogy az előjáró megfelelő időben tudja meghozni a járványhelyzet negatív alakulása esetén a gyakorlat törlésére vonatkozó döntést. Így sem jogi, sem pedig anyagi értelemben nem érte volna veszteség a külföldi résztvevőket.

Megállapítható, hogy az információáramlás a hazai és nemzetközi tervező állomány között folyamatos volt.

Fontosnak tartom hangsúlyozni azt a körülményt, hogy a gyakorlat tervezésében részt vevő állománynak részletesen ismernie kellett az amerikai gyakorlattervezési folyamatot, terminológiát és a művelettervezési, -vezetési rendszert. Ennek a körülménynek a megvalósulása nagyban hozzájárult a tervezés sikeréhez.

Végül lényegesnek látom kiemelni azt a tényt, hogy az előjáró (döntéshozó) tájékoztatását hivatott vezetői aktusok biztosítottak voltak. Ez a tény azért lényeges, mert a tervezés folyamatában folyamatosan fenn kellett tartani az előjáró és a tervezők közötti információs csatornát a döntések időbeni meghozatala érdekében.

3. A végrehajtás időszaka

A végrehajtás fázisa a már korábban ismertetett gyakorlatra vonatkozó szakaszok bemutatására épül. Elsőként az amerikai fél által végrehajtott gyakorlatokat (fázisonként), majd a kapcsolt nemzeti gyakorlatok rendszerét ismertetem. Ebben a részben mutatom be továbbá az ideiglenes jelleggel felállított nemzeti vezetési elem, a LOPSCON felépítését, feladatrendszerét és a vonatkozó legfontosabb tapasztalatokat.

3.1. Az amerikai fél által végrehajtott gyakorlatok

A kapcsolódó műveleti fázisok a következők voltak.

IA–IB. fázisok: Elrettentés (*deter*, 2021. május 1–14.)

Az IA. fázishoz kötött, amerikai részvétellel végrehajtott SWRE 21 során a 173. Légi Szállítású Dandárharcsoport (*Infantry Brigade Combat Team – Airborne*, 173 IBCT – A), a 82. Légi Szállítású Hadosztály kijelölt dandárharcsoportja „összhaderőnemi erőteljes fellépés” (*Joint Forcible Entry*, JFE) műveleteket hajtott végre egy ideiglenes összpontosítási körletből (Pápa).

Magyarországon az MH Pápa Bázisrepülőtér a BNT keretében, Közbülső Állomásoztatási Bázisként (*Intermediate Staging Base*, ISB) működött a gyakorlat ideje alatt, ahonnan a 173 IBCT(A) két alegysége hajtotta végre a Bulgáriába tervezett ejtőernyős műveleteit.

II. fázis: A kezdeményezés megragadása (*Seize the initiative*, 2021. május 24. – június 9.)

A SAGU 21 szárazföldi harcászati gyakorlat során a résztvevő amerikai manőver erők éleslövészettel egybekötött harcászati mozzanatait vezették le Románia, Bulgária és Magyarország területén.

Az amerikai fél részéről Magyarországon a 2-2. páncélos felderítő zászlóalj (2-2 *Cavalry Squadron*, 2-2CR) hajtott végre kiképzési feladatokat, ami csatlakozott az MH 5. LDD által vezetett BRWA21 harcászati gyakorlathoz.

A 2-2CR harctevékenységének támogatására a 12. csapatrepülő dandár (12th *Combat Aviation Brigade*, 12CAB) részeit, 20 db AH-64D, 2 db CH-47F, 2 db UH-60M, 3 db HH-60A telepítették Szolnok és Kecskemét helyőrségekbe.

Szolnokról hajtották végre a 2-2CR közvetlen támogatását. Ezt egészítette ki az Újmajorban felállított előretolt fegyverzeti és üzemanyagtöltő-pont (*Forward Arming and Refueling Point*, FARP). Ezenfelül a kiképzési célkitűzések elérése érdekében a 12CAB harcászati áttelepülést hajtott végre Taszár egykori katonai repülőtérre.

III. fázis: A fölény megtartása (*Dominate*, 2021. június 10–14.), Defender 21 gyakorlat

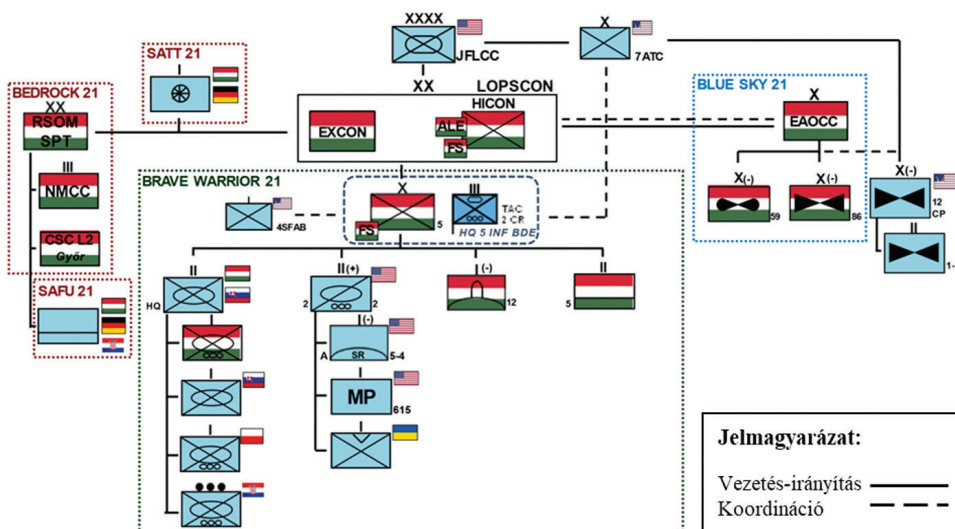
A DE21 gyakorlatsorozat III. fázisában CPX/Computer Assisted Exercise (CAX) tevékenységet tartottak, amely során a wiesbadeni USAREUR-AF parancsnokság alárendeltségében tevékenykedő Közép-európai Többnemzeti Hadosztály-parancsnokság (HQ MND-C) hajtotta végre a gyakorlatot. Az HQ MND-C másodlagos kiképzendő állományként vett részt a III. fázisban. A hadosztályparancsnokság fő vezetési pontja Székesfehérváron települt, míg az HQ MND-C Telepíthető Vezetési Eleme a német grafenwöhri gyakorlótér infrastruktúrájára támaszkodva hajtotta végre a tevékenységét.

3.2. A kapcsolt hazai nemzeti gyakorlatok

A fenti fázisokból álló amerikai vezetésű gyakorlatokhoz kapcsolták az alábbi hazai nemzeti gyakorlatokat.

3.2.1. BRWA 2021

A gyakorlatot az amerikai zászlóaljharccsoport mellett a visegrádi országok (V4) részéről század szintű kötelékek, valamint egy horvát AMV Patria harcjárművel felszerelt gépesített lövészzakasz részvételével rendezték meg. Az MH 5. LDD alárendeltségében lévő nemzetközi zászlóaljharccsoportok összetételét az alábbiak szerint alakították ki (3. ábra):

3. ábra: A vezetés-irányítás és a hazai kapcsolt gyakorlatok rendszere

Forrás: a szerző szerkesztése

Kiemelt feladatként jelentkezett a műveleti dandár törzs megalakítása az MH 5. LDD bázisán, amely a gyakorlat ideje alatt vezette az alárendeltségében lévő, zászlóaljszintű nemzetközi manővert támogató és kiszolgáló erőket.

A gyakorlat keretében 2021. május 31. és június 2. között hajtották végre az erők egymással szemben („force on force”) alkalmazásának módszerével terepen a zászlóaljszintű harcászati gyakorlatot. Az MHP által felállított LOPSCON alárendeltségében, a műveleti dandár törzs vezette a neki alárendelt zászlóaljharccsoportokat. A harcászati mozzanat hadműveleti szünet nélkül, három napon át tartott.

Lényeges megjegyezni, hogy a dandár tevékenységét az Amerikai Egyesült Államok Hadseregének 4. Biztonsági Erőket Támogató Dandár (U.S. ARMY 4th Security Forces

Assistance Brigade, 4th SFAB) mentori állománya segítette és támogatta. Ez a támogatás szintén jelentősen segítette az MH 5. LDD kiképzési céljainak elérését.

A valóságot megközelítő körülmények szimulálása érdekében az OPFOR szerepét az amerikai 1-4 lövészsászlóalj (Hohenfels, Németország) és a kötelékébe át-, illetve alárendelt magyar ellenerőszázad töltötte be.

Fontos tapasztalatként jelentkezett az a tény, hogy míg az amerikai fél részéről hivatalos döntnökök felügyelték a harc „tisztá” megvívását, azonban magyar részről nagyobb hangsúlyt kell a jövőben fektetni a döntnöki állomány felkészítésére.

A tevékenység megkezdése előtt terepen végrehajtott pontosító megbeszélés és koordináció a végrehajtó, a döntnöki, valamint a LOPSCON állománya között nagyban elősegítette a harcászati feladat eredményes végrehajtását.

A fenti tények jól érzékeltetik azt a körülményt, hogy az amerikai fél jelentős személyi és technikai erőforrást csoportosított át a gyakorlat körzetébe a „*force on force*” feladat érdekében. Sajnos tapasztalatként jelentkezett, hogy a magyar csapatok által használt iMILES típusú valós szimulációs rendszer nem volt 100%-ban interoperábilis az amerikai csapatok által használt valós szimulációs rendszerrel. Ennek következtében a találatokat ugyan jelezték a rendszerek, de az értékelő egység nem tudta fogni, csak a saját rendszeréhez tartozó adatokat, így nem volt alkalmas a visszajátzásra és kiértékelésre. Ennek következtében a kiértékelés a döntnöki jelentésekre épült.

3.2.2. Black Swan 2021

A BLSW21 gyakorlaton a Saber Guardian 21 idején Magyarországra települő 12CAB részeivel való együttműködés keretében lehetőség nyílt légiroham-feladatok végrehajtására. A BLSW21 gyakorlatot több fázisban vezették le és kapcsolták a DE21 gyakorlatsorozathoz.

A tevékenység során az MH 2. Különleges Rendeltetésű Dandár, 881. Rohamlövész osztaga hajtott végre légiroham-műveletet Taszár repülőterén 2021. június 3. és 4. között. Ezenfelül közös ejtőernyős kiképzésre is sor került Szolnok helyőrségben 2021. május 31. és június 1-je, valamint június 7. és 11. között.

3.2.3. Blue Sky 2021

A BLSK 21 gyakorlatot a magyar légierő kapcsolódó gyakorlataként vezették le, az alárendelt légierő katonai szervezeteinek bevonásával. Ennek során valós repülések végrehajtásával a Magyar Honvédség Művelet Vezetési Rendszerének (MH MVR) kijelölt légierőelemeit gyakoroltatták, együttműködve az amerikai szárazföldi haderőnem szervezeti alárendeltségébe tartozó forgósárnyas repülőeszközökkel. A helikopterek légi támogatást biztosítottak a gyakorlatban részt vevő szárazföldi erők részére.

Ennek érdekében a fokozatosság elvét betartva a gyakorlatsorozat ideje alatt aktiválták az adott feladat vezetési és irányítási rendszeréhez szükséges, a MH MVR részét képező Légierő Művelet Vezetési Rendszerének egyes elemeit is.

3.2.4. Soft Caps 2021

A DE21 gyakorlat részeként az MH CKELMK kijelölt állománya és az USAREUR-AF Civil Ügyek Csoport (*Civil Affairs Team*) köteléke közös Civil Kapcsolattartó Csoportokat megalakítva együtt hajtotta végre a határátlépések, a csapatmozgások és a kapcsolódó gyakorlatok valós CIMIC-PSYOPS-támogatását.

3.2.5. Bedrock 2021

A DE21 gyakorlatsorozathoz kapcsolódóan a BNT feladatainak vezetése és végrehajtása, továbbá a BNT rendszerének begyakoroltatása és fejlesztése érdekében nemzeti gyakorlatot hajtottak végre 2021. április 15. és június 18. között.

Az RSOM Támogató Parancsnokság alárendeltségében a BNT támogatására az alábbi elemek alakultak meg:

- a Nemzeti Mozgáskoordináló Központ (*National Movement Coordination Center, NMCC*) az MH Katonai Közlekedési Központ (MH KKK) bázisán alakult meg 2021. április 15. és június 18. között;
- a Konvoj Támogató Központ (*Convoy Support Center, CSC*) Lébényben települt, az MH Anyagellátó Raktárbázis (MH ARB), az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred (MH 6. TVE), az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred (MH 64. LE) és az MH 12. ALRE kijelölt erőivel 2021. április 15. és június 16. között.

3.2.6. Safety Fuel 2021

A SAFU21 gyakorlat a DE21 gyakorlatsorozat hajtóanyag-ellátásának biztosítása a Központi Gyakorló- és Lőtérén német, horvát és magyar erők bevonásával 2021. május 14. és június 15. között, a többnemzeti tábori hajtóanyagraktár-képesség fejlesztése érdekében valósult meg.

3.2.7. Safety Transport 2021

A német–magyar közepes szállító század 2021. május 14. és június 13. között Kaposvár helyőrség települési körletből hajtotta végre a gyakorlat keretében tervezett valós biztosítási és kiképzési feladatait. Az MH 64. LE egy kis létszámú törzselemmel irányította a század gyakorlatát, amelybe előzőleg egyeztetett létszámmal a Bundeswehr 472. logisztikai zászlóalja is delegált állományt.

3.3. A LOPSCON felépítése, feladatrendszere, tapasztalatok

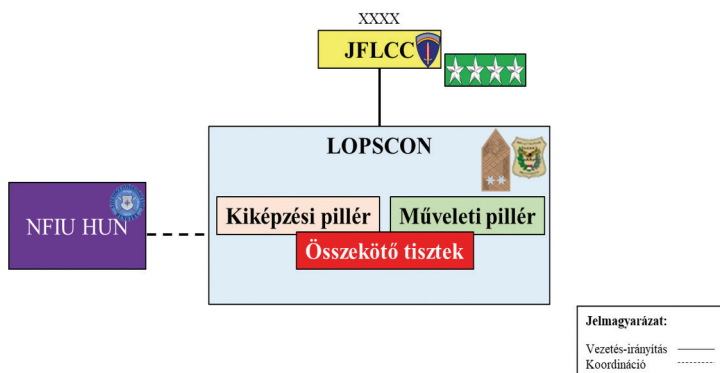
A LOPSCON rendeltetése a fenti, nemzeti gyakorlatok koordinált végrehajtása annak érdekében, hogy a tervezés időszakában kidolgozott kiképzési célkitűzések

megvalósuljanak. Ennek érdekében két pillérrel, kiképzési és műveleti pillérrel alakították ki. Ebben a részben a fő hangsúlyt a LOPSCON kiképzési pillérének bemutatására helyezem, de természetesen a felépítés komplexitásának bemutatása érdekében a műveleti pillért is érinteni fogom.

A LOPSCON tevékenységét többek között a DE21-hez kapcsolt nemzeti gyakorlatok irányítása, a USAREUR-AF bázisán megalakított JFLCC-vel való információcsere és koordináció végrehajtása, valamint a gyakorlat meghatározott fázisában a műveleti vezetés végrehajtása (BRWA 2021, „force on force” időszakában) képezte.

A LOPSCON-konceptiót a Norvégiában megrendezett Trident Juncture 2018¹³ (TRJU 18) NATO-gyakorlat során alkalmazták a részt vevő NATO- és norvég erők, a gyakorlat jellegzetességei miatt. A fő célja a gyakorlat zökkenőmentes lefolyásának irányítása és a tevékenységek koordinálása volt, főként Norvégia földrajzi és éghajlati sajátosságainak megfelelően.

A LOPSCON hazai viszonyokra adaptálása során a tervezők a rendezőelvet hasonlóképpen alakították ki. A LOPSCON egyfelől megvalósította és végrehajtotta a műveletvezetéssel kapcsolatos funkcionális feladatokat, másfelől lefedte a gyakorlatvezetés (*exercise control*, EXCON)¹⁴ klasszikus feladatrendszerét (4. ábra).

4. ábra: A LOPSCON szervezeti felépítése

Forrás: a szerző szerkesztése

A kialakított LOPSCON-struktúra messzemenőig támogatta a gyakorlat eredményes levezetését. A végrehajtó állományból (a nemzetközi és a hazai) delegált összekötő tisztek jelentősen fokozták az információáramlás gyorsaságát és pontosságát. A kialakított napi működési rend (*battle rhythm*) maximalizálta a koordinációt a LOPSCON-t végrehajtó, valamint a támogató és biztosító erők között. Az MH Központi Gyakorló- és Lőtér (KGYL) optimális, koordinált igénybevétele érdekében, a végrehajtó nemzetközi és hazai katonai szervezetektől delegált összekötő tisztek aktív részvételével,

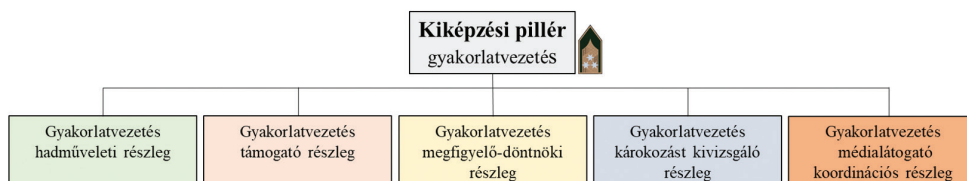
¹³ NATO: LANDCOM Participates in Exercise Trident Juncture (2018).

¹⁴ Magyar Honvédség (2017): i. m. B-6.

napi rendszerességgel tartották meg azt a szinkronizációs értekezletet, amely során a kiképzési rendezvények összehangolása valósult meg. Jól szemlélteti az értekezlet jelentőségét az a tény, hogy itt történt meg többek között a szárazföldi és a légi erők haderőnemek közötti kiképzési koordináció, valamint a feladat pontosítása.

A JFLCC amerikai törzsével heti rendszerességgel videokonferenciát (*video teleconference*, VTC) tartottak, ami jelentős segítség volt nemcsak a végrehajtás, de az erők települése (RSOM) és visszatelepülése (reverse RSOM) során is. Ezt a tevékenységet támogatta az MHP KIKCSF állományából az amerikai félhez, Wiesbadenbe delegált összekötő tiszt.

Rátérve a LOPSCON kiképzési pillérének felépítésére és feladatrendszerére, az 5. ábra jól szemlélteti a kialakított struktúrát és a hozzá kapcsolódó feladatrendszert. Szeretném hangsúlyozni, hogy a felépítés jó lehetőséget adott az eljárónak arra, hogy a feladatok intenzitását figyelembe véve növelje, illetve csökkentse a LOPSCON-ba bevont állomány létszámát.

5. ábra: A LOPSCON kiképzési pillér felépítése

Forrás: a szerző szerkesztése

Levonható az a következtetés, hogy a funkcionális területek képviselői a gyakorlatvezetéssel szemben támasztott követelményeknek maximálisan megfeleltek, és a gyakorlat teljes ideje alatt képesek voltak operatív döntéseket előkészíteni és elöljárói döntés után kiadni az alárendeltnek felé a szükséges intézkedéseket és parancsokat. Végig rendelkeztek azzal a helyzetismerettel, amellyel az elöljáró információigényét hatékonyan képesek voltak kielégíteni.

Fontos kiemelni azt a körülményt, hogy a LOPSCON települési helyeként Székesfehérvárt jelölték ki, amely kellőképpen közel volt a gyakorlat körzetéhez, de a LOPSCON funkcionális támogatása (híradó-informatika, valós biztosítás) szempontjából is előnyös volt. Sikerült a LOPSCON-munkahelyeket is a követelményeknek megfelelően, praktikusán kialakítani.

Hasznos tapasztalat volt a gyakorlat egyes fázisaiban az Összhaderőnemi Gyakorlatkezelő Modul (*Joint Exercise Management Module*, JEMM) használata, amely mind a PRRE 21 (NFIU HUN minősítő gyakorlat), mind pedig a „*force on force*” során biztosította a szcenárióhoz illeszkedő incidensek és közlések koordinált és nyomon követhető bejátszását.

Kiemelt tapasztalat volt az a megállapítás, hogy a jövőben (elöljárói döntés alapján) a hasonló nagyságrendű, komplex, nemzetközi részvétellel járó gyakorlatok esetén az erők településének és visszatelepülésének időszakában célszerű, ha az MHP

Logisztikai és Gazdálkodási Csoportfőnöksége irányítja a feladatok végrehajtását, míg a kiképzési tevékenységek fázisában az MHP KIKCSF a fő felelős.

A gyakorlat levezetését jelentősen bonyolította és nehezítette a Covid okozta járványügyi helyzet. A kockázatok csökkentése érdekében, az előkészítés során kialakítottak és kiadtak egy egységes – magyar és angol nyelvű –, járványhelyzetek kezelésére szolgáló eljárásrendet, mind a magyar, mind a nemzetközi erők részére. Ezen túlmenően hasonló gyakorlatok esetén a jövőben tovább kell folytatni a kidolgozói munkát, amelynek célja olyan egészségvédelmi szabályzó kiadása, amely egységesen magyar és angol nyelven tartalmazza a szükséges eljárásrendeket, amihez jó kiindulási alapként szolgál az amerikai 7th Army Training Command (7ATC) kiadványa (7ATC Playbook).

A tapasztalatok sorában az utolsó, de talán a legfontosabb az a megállapítás, hogy az amerikai fél figyelmét már a gyakorlattervezési fázis korai szakaszában fel kell hívni a hazai gyakorló- és lőterek hatályos használati utasításaiban rögzített, az éjszakai lövészetekre és egyéb nagy zajhatással járó tevékenységekre vonatkozó működési időrend következetes alkalmazására és betartására. De ugyanilyen jelentősége van a környező települések lakosai számára megtartott időbeni tájékoztatóknak a várható kiképzési rendezvényekről (ez a tevékenység a DE21 során megtörtént). Követendő lehet az a példa, amelyet az MH 5. LDD valósított meg a korábbi gyakorlatok időszakában. A környező iskolák diákjai részére megtartott technikai bemutatókkal lehet fokozni a MH és ezáltal a gyakorlatok elfogadottságát.

4. Összegzés

A DE21 és a kapcsolt nemzeti gyakorlatok tervezése több mint egyéves időszakot ölelt fel. Amikor 2020 első negyedében megtartottuk az ITK-t, még senki nem gondolt arra, hogy a koronavírus-járvány okozta pandémia mekkora korlátozást fog jelenteni, mind a tervezés körülményeit, mind pedig a végrehajtást megnehezítve.

A hazai és a nemzetközi tervezők mindent megtettek annak érdekében, hogy az erőforrások optimális felhasználásával, a Covid-pandémia elleni aktuális rendszabályok maximális betartásával és betartatásával hozzájáruljanak a végrehajtó állomány kiképzési célkitűzéseinek eléréséhez.

A kiképzési célkitűzések zömét, az alapos és részletes tervezési folyamatnak köszönhetően mind a nemzetközi, mind pedig a hazai kiképzendő állomány jó szinten teljesítette.

A gyakorlatok végén levezetett feladat utáni értékelések (*after action review*, AAR¹⁵) rávilágítottak arra, hogy kiemelt fontosságuk van a hasonló nagyságrendű, nemzetközi részvétellel járó, komplex, összhaderőnemi gyakorlatoknak. Ez a megállapítás összhangban van a Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozatával Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról. E rövid idézet kiemeli a Magyar Honvédséggel kapcsolatos elvárásokat:

¹⁵ Magyar Honvédség (2017): i. m. II-4.

„A Magyar Honvédségnek a képességfejlesztések végrehajtásával olyan korszerűen felszerelt, magasfokú mobilitással és reagálóképességgel rendelkező haderővé kell válnia, amely képes nemzeti és szövetséges keretek között azonnali, gyors és hatékony beavatkozásra. Továbbá a Magyar Honvédségnek képesnek kell lennie szövetségi keretek között nagy intenzitású, összhaderőnemi műveletekben történő nagyobb szerepvállalásra, amely alapot teremt az alacsonyabb intenzitású (béketámogató, válságkezelő stb.) műveletekben a rugalmas, feladathoz igazított részvételre is.”¹⁶

A DE21 gyakorlat és a kapcsolt nemzeti gyakorlatok rendszere jó lehetőséget és kiképzési környezetet biztosított a fenti célkitűzések eléréséhez.

Meggyőződésem, hogy a felhalmozott tapasztalatok és ismeretek hatékonyan fogják támogatni egy jövőbeni nemzetközi gyakorlat(sorozat) tervezését és levezetését.

Felhasznált irodalom

Department of the Army: *ADP 3-0 Operations*. Army Doctrine Publication, Washington, DC, Headquarters, Department of the Army, (2019. július 31.). Online: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN18010-ADP_3-0-000-WEB-2.pdf
DEFENDER-Europe 21 Fact Sheet (é. n.). Online: www.europeafrica.army.mil/Portals/19/documents/Fact%20Sheets/DE21%20Factsheet20210408.pdf?ver=MSNGt2Z-EXgeLOxMkAtPSqQ%3d%3d

Department of the US Army: *FM 3-0 Operations*. Washington, DC, Headquarters, Department of the US Army, (2017. október.). Online: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN6687_FM%203-0%20C1%20Inc%20FINAL%20WEB.pdf

Department of the US Army: *FM 7-0 Training*. Washington, DC, Headquarters, Department of the US Army, (2021. június). Online: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN32648-FM_7-0-000-WEB-1.pdf

Joint Staff: *Joint Training Manual for the Armed Forces of the United States*. Washington, DC, CJCSM 3500.03E (2015. április 20.). Online: www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Library/Manuals/m350003.pdf

Magyar Honvédség: *Ált-224/197 A Magyar Honvédség gyakorlattervezési kézikönyve*. A Magyar Honvédség Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság kiadványa, 2017.

NATO: *LANDCOM Participates in Exercise Trident Juncture* (2018). Online: <https://lc.nato.int/media-center/news/2018/landcom-participates-in-exercise-trident-juncture-2018->

Jogi forrás

1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról

¹⁶ 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról.